

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра фізичної географії та раціонального природокористування**

СИЛАБУС ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТ І МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПРИРОДОЗНАВСТВА

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.07 Середня освіта (Географія)
Освітня програма	Географія
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Назва курсу	Зміст і методика навчання природознавства
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Географічний факультет, кафедра «Фізичної географії та раціонального природокористування»
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	01 Освіта/Педагогіка 014 Середня освіта 014.07 Середня освіта (Географія)
Викладачі курсу	Антонюк О.С.
Профайл викладачів	https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/geograph-fiz_geo/staff
E-mail	oksanaantonuk43@gmail.com
Сторінка курсу в Moodle	https://e-learn.uzhnu.edu.ua/course/view.php?id=969
Мова викладання	Українська
Тривалість курсу	4/120
Обсяг курсу	Аудиторних годин 60, лекційних 36 год., практичних 24 год., самостійних 60 год.
Формат курсу	Очний
Анотація до курсу	Даний курс ознайомлює студентів із загальним змістом і методикою навчання природознавства в школі, особливостями природознавчого підходу в географії, специфікою даного предмету. Для студентів географічного факультету ДВНЗ «УжНУ».
Ключові слова	Природознавство, методика викладання, компетенції вчителя.
Мета та цілі курсу	<p>Метою вивчення навчальної дисципліни «Зміст і методика навчання природознавства» є сформувати у студентів знання теоретичних засад методики викладання природознавства, розвивати їхнє творче методичне мислення, вміння раціональної організації власної педагогічної праці та методичні вміння, спрямовані на виконання функцій вчителя сучасної школи.</p> <p>Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:</p> <ul style="list-style-type: none"> - здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК 1); - здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя (ЗК 2); - здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 3); - здатність працювати в команді (ЗК 4); - здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК 5); - здатність спілкуватися іноземною мовою (ЗК6); - здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 7); - навички використання інформаційних і комунікаційних технологій (ЗК 8); - здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (ЗК 9);

	<ul style="list-style-type: none"> - здатність до адаптації та дії в новій ситуації (ЗК 10); - здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків (ФК 1); - володіння основами цілепокладання, планування та проектування процесу навчання учнів (ФК 2); - здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів (ФК 3); - здатність до пошуку ефективних шляхів мотивації дитини до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання) (ФК 4); - здатність до забезпечення охорони життя і здоров'я учнів (зокрема з особливими потребами) в освітньому процесі та позаурочній діяльності (ФК 5); - здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури. (ФК 6); - здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду (ФК 7). - здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства. (ПК-1); - здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників її розвитку, аналізувати й пояснювати особливості геопросторової організації природи, населення і господарства України та свого регіону(ПК-6); - здатність реалізовувати краєзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній і позашкільній роботі з учнівською молоддю (ПК-7).
<p>Пререквізити курсу</p>	<p>Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Зміст і методика навчання природознавства» є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми “Географія”:</p> <p>ОК 2.9 «Фізична географія материків та океанів і методика її навчання»;</p> <p>ОК 2.10 «Фізична географія і природно-ресурсний потенціал України та методика її навчання»;</p> <p>ОК 1.12 «Педагогіка з основами педмайстерності»;</p> <p>ОК 2.17 «Методика викладання географії в закладах загальної середньої освіти»</p>
<p>Очікувані результати навчання</p>	<p>На підставі вивчення курсу студенти повинні</p> <p>Знати зміст, структуру, методичний апарат шкільних програм, підручників та аналізувати їх з теоретичних позицій дидактики й психології- РН 1, 3,5,6,7;</p> <p>Знати зміст та основні форми навчання у вищому педагогічному закладі освіти, види і форми перевірки й оцінки знань, умінь та навичок студентів, інформаційні технології їх подання- РН 12,13,22;</p> <p>Уміти розкрити місце педагогічної практики у професійній підготовці, шляхи формування культури педагогічного спілкування; вимоги до навчальних досягнень учнів з географії у сучасній профільній школі - РН 6,11,23;</p>

	<p>Вміти володіти педагогічними технологіями та розуміти особливості їхнього застосування у навчально-виховному процесі визначати, формулювати та реалізовувати основні дидактичні, виховні і розвиваючі цілі уроків географії у класах профільної школи - РН 22,23,24;</p> <p>Вміти орієнтуватись у системі освіти в Україні, принципах її побудови, аналізувати елементи навчально-виховного процесу, досліджувати педагогічні явища з метою розв'язання педагогічних проблем - РН 6,7,14,22;</p> <p>Сприяти формуванню особистості майбутнього педагога, розвитку його культури, ерудиції, здійснювати виховну функцію, пов'язану з реалізацією на уроках принципів навчання географії – краєзнавчого, екологічного, економічного та формування наукового світогляду школярів. - РН 11,22,23.</p>						
<p>Навчальні техніки та методи, які будуть використовуватися під час викладання курсу</p>	<p>Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності – лекції.</p> <p>Наочні методи – ілюстрації, використання картографічних, демонстраційних матеріалів.</p> <p>Практичні методи – виконання практичних робіт.</p> <p>Методи контролю та самоконтролю – виконання самостійної роботи, усна та письмова перевірка знань.</p>						
<p>Необхідне обладнання</p>	<p>Технічні засоби: дидактичні матеріали, сайт електронного навчання, презентаційні матеріали.</p> <p>Обладнання: навчальні настінні карти (фізичні, економічні, політичні) материків та окремих країн, атласи, контурні карти для практичних робіт, методичні матеріали з курсу.</p>						
<p>Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)</p>	<p>Критерії оцінювання модульної контрольної роботи</p> <p>Модульний контроль проводиться у формі аудиторної письмової контрольної роботи з тем змістовного модуля. На модульну контрольну роботу відводиться 50 балів. Модульний контроль- форма контролю на яку відводиться 50 балів, проводиться у вигляді письмової контрольної роботи. Контрольною роботою передбачено відповіді на питання трьох рівнів. Питання першого рівня оцінюються у 5 балів, їх два- загалом 10 балів. Питання другого рівня оцінюються у 10 балів, їх два – загалом 20 балів. Питання третього рівня – тестові, оцінюються по одному балу, загальною кількістю 20. Максимальна сума балів за модульну контрольну роботу – 50.</p> <p>Критерії поточної модульної оцінки знань студентів</p> <table border="1" data-bbox="464 1525 1482 2076"> <thead> <tr> <th data-bbox="464 1525 678 1637">Письмова контрольна робота</th> <th data-bbox="678 1525 1482 1637">Критерії оцінки</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="464 1637 678 1899">40-50</td> <td data-bbox="678 1637 1482 1899">повністю розкрито сутність понять, дане його чітке визначення або проаналізовано і зроблено висновок з конкретного теоретичного положення. В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань.</td> </tr> <tr> <td data-bbox="464 1899 678 2076">25-40</td> <td data-bbox="678 1899 1482 2076">достатньо повно розкрито сутність питань та понять, обґрунтовано під час письмових відповідей, в основному розкрито зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає</td> </tr> </tbody> </table>	Письмова контрольна робота	Критерії оцінки	40-50	повністю розкрито сутність понять, дане його чітке визначення або проаналізовано і зроблено висновок з конкретного теоретичного положення. В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань.	25-40	достатньо повно розкрито сутність питань та понять, обґрунтовано під час письмових відповідей, в основному розкрито зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає
Письмова контрольна робота	Критерії оцінки						
40-50	повністю розкрито сутність понять, дане його чітке визначення або проаналізовано і зроблено висновок з конкретного теоретичного положення. В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань.						
25-40	достатньо повно розкрито сутність питань та понять, обґрунтовано під час письмових відповідей, в основному розкрито зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає						

	достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.
15-25	не в повному обсязі розкрито суть теоретичних питань, поверхнєве володіння навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань, допускаючи при цьому суттєві неточності.
5-15	студент частково володіє навчальним матеріалом, не взмозі викласти зміст більшості питань теми під час письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки.
0-5	студент не володіє навчальним матеріалом та не взмозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Підсумковий контроль знань – залік, проводиться у формі усної перевірки знань – відповідей на питання для підсумкового контролю. Допуск до заліку надається за умови написання першої та другої модульних контрольних робіт. Залік може виставлятися автоматично за умови набору студентом 60 балів за обидва модулі.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою		
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку	Визначення знань студента
90 – 100	A	відмінно	зараховано	Повно та ґрунтовно засвоїв всі теми навчальної програми вміє вільно та самостійно викласти зміст всіх питань програми навчальної дисципліни, розуміє її значення для своєї

					<p>професійної підготовки, повністю виконав усі завдання кожної теми та поточного модульного контролю в цілому</p>
	82-89	В		добре	<p>Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі питання робочої програми. Вміє самостійно викласти зміст основних питань програми навчальної дисципліни, виконав завдання кожної теми та модульного поточного контролю в цілому.</p>
	74-81	С			<p>Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми робочої програми, не вміє самостійно викласти зміст деяких питань програми навчальної дисципліни. Окремі завдання кожної теми та</p>

					модульного поточного контролю в цілому виконав не повністю.
	64-73	D	задовільно		Засвоїв лише окремі теми робочої програми. Не вміє вільно самостійно викласти зміст основних питань навчальної дисципліни, окремі завдання кожної теми модульного контролю не виконав.
	60-63	E			Засвоїв лише окремі питання навчальної програми. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни. Виконав лише окремі завдання кожної теми та модульного контролю в цілому.
	35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання	Не засвоїв більшості тем навчальної програми не вміє

					викласти зміст більшості основних питань навчальної дисципліни. Не виконав більшості завдань кожної теми та модульного контролю в цілому.
	0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не засвоїв навчальної програми, не вмів викласти зміст кожної теми навчальної дисципліни, не виконав модульного контролю.
Підсумковий контроль, форма	<p>Форми поточного контролю: практичні роботи, усне опитування, робота з картами, тестування, самостійна робота, підготовка презентацій та рефератів за темами.</p> <p>Форма модульного контролю: модульна контрольна робота.</p> <p>Форма підсумкового семестрового контролю: залік.</p>				
Зміст курсу	<p style="text-align: center;"><i>Змістовий модуль 1.</i></p> <p style="text-align: center;"><i>Методологічні засади методики викладання освітньої галузі “Природознавство”</i></p> <p>Тема 1 .Методика викладання освітньої галузі “Природознавство” як педагогічна дисципліна. Предмет, мета та завдання методики викладання курсу «Природознавство» .Зміст, мета і завдання навчального предмета.</p> <p>Тема 2. Зміст курсу “Природознавство” у сучасній початковій школі. Система знань та умінь у курсі «Природознавство»</p> <p>Тема 3. Методика викладання освітньої галузі “Природознавство” як наука. Предмет, завдання і методи дослідження методики викладання курсу “Природознавство”. Исторична обумовленість розвитку методики викладання природознавства у початкових класах.</p> <p>Тема 4. Розвиток методики викладання природознавства на сучасному етапі. Методика постановки цілей і завдань на уроках природознавства.</p> <p>Тема 5. Методика організації засвоєння знань. Місце в системі вивчення педагогічних цілей, відповідність теоретичних положень загальної структури змісту природознавства. Освітні, розвивальні, виховні, педагогічні цілі.</p>				

Сприймання уявлення.

Тема 6. Методика формування природничих уявлень. Визначення освітніх цілей процесу навчання на уроці. Одиничні і загальні уявлення.

Тема 7. Методика формування і розвиток природничих понять. Методика формування умінь та навичок у процесі навчання природознавства. Характеристика природничих понять. Методика формування та розвиток природничих понять. Етапи формування понятійного апарату молодшого школяра.

Тема 8. Формування умінь у процесі навчання курсу «Природознавство». Методика формування умінь у процесі навчання курсу «Природознавство». Уміння аналізувати об'єкти природи, виділяти істотні ознаки, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки і природі.

Тема 9. Аналіз програм та навчально-методичних комплектів курсу «Природознавство». Принцип добору змісту навчального матеріалу та складові початкового природничого курсу.

Змістовий модуль 2.

Методи навчання природознавства. Форми організації процесу навчання природознавства

Тема 10. Методи організації процесу навчання у методиці вивчення курсу природознавства. Вибір методів у процесі навчання. Методи і прийоми навчання курсу «Природознавство». Поняття методу навчання як дидактичної категорії. Класифікація методів навчання.

Тема 11. Характеристика методів навчання на основі їх внутрішньої психологічної дії. Суть і структура методів навчання природознавства, характеристика методів навчання. Загально-дидактичний і конкретно-предметний методи навчання. Класифікація методів навчання.

Тема 12. Закономірність послідовності системи дій учителя, які забезпечують досягнення дидактичних цілей. Інформаційно-рецептивний метод навчання, спонукально-репродуктивний метод навчання.

Тема 13. Методи проблемного навчання. Критерії вибору навчального матеріалу. Вибір методів і прийомів та їх конструювання.

Тема 14. Урок – основна форма організації процесу навчання. Типи і структура уроків природознавства. Вимоги до уроку як основної форми навчально-виховного процесу.

Тема 15. Комбінований урок. Методика етапу організації класу; постановки цілей, завдань уроку; засвоєння нових знань, умінь і навичок. Сприймання і усвідомлення у процесі засвоєння навчального матеріалу. Осмислення у процесі засвоєння. Закріплення у процесі засвоєння. Функції закріплення навчального матеріалу. Методика етапу систематизації, узагальнення засвоєних знань, умінь і навичок. Методика етапу застосування засвоєних знань, умінь і навичок. Методика етапу перевірки засвоєних знань, умінь і навичок. Методика організації домашньої навчальної роботи.

	<p>Тема 16. Предметний урок. Особливості предметного уроку. Дидактична структура предметного уроку. Методика організації предметного уроку.</p> <p>Тема 17. Урок-екскурсія. Дидактична мета і структура уроку-екскурсії. Специфіка методики організації і проведення уроку-екскурсії. Особливості складання логічної схеми змісту цього уроку. Поточний урок-екскурсія. Вступний урок-екскурсія. Підсумковий урок-екскурсія. Узагальнюючий урок-екскурсія.</p> <p>Тема 18. Позаурочна і позакласна робота у курсі «Природознавство». Цілі та методи позакласної роботи. Форми позакласної роботи. Основні напрямки позакласної та позашкільної роботи з природознавства. Система позашкільних закладів екологонатуралістичного спрямування в Україні.</p>
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<p style="text-align: center;">Основна література</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: навч. посіб. / Т.М. Байбара. К.: Веселка, 1998. – 334 с. 2. Біда О.А. Супутник природознавства. Природничо-екологічний тлумачний словник: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. та класоводів. – К.: Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2003. – 336 с. 3. Нарочна Л.К., Ковальчук Г.В., Гончарова К.Д. Методика викладання природознавства. – К.: Вища школа, 1990. – 302с. <p style="text-align: center;">Допоміжна література</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бабешко О.О. Методика навчання географії: посібник [для вчителів і студентів-географів педуніверситетів] / О.О. Бабешко. – Умань: АЛМІ, 2005. – 263 с. 2. Вішнікіна Л.П. Обґрунтування змісту предметних географічних компетенцій учнів основної школи / Географія та економіка в рідній школі. – 2014. – № 6. – С. 34-36. 3. Заславський І.І. Карта на уроках географії / І.І. Заславський. – К.: Знання, 1986. – 127 с. 4. Навчання для майбутнього / (Д.Кендау, Д.Доєрти, Д.Йост; адапт. Н.В.Морзе. Н.П.Дементієвська; рсд. Т.Нанаєва). К.: Вид-во „Нора-пріит”, 2006.
<p>Інформаційні ресурси</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Підручники для вивчення навчальної дисципліни: Перелік навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання в основній і старшій школі у загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням українською мовою у 2017/18 навчальному році [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки, 2017. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/ 2. Освітні портали: Географічний портал (статті з методики викладання географії)

	<p>[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://geografica.nct.ia/publ/galuzi^2;cografij i/mctodika vikladannja gcografiji/.</p> <p>Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show.</p> <p>Каталог географічних ресурсів для уроків географії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.georo.ru/resources/</p>
<p>Питання для підсумкового контролю</p>	<p>Питання для підсумкового контролю</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет і завдання методики викладання курсу «Природознавство». 2. Методологічні основи і методи наукового дослідження. 3. Формування умінь і навичок у процесі навчання курсу «Природознавство». 4. Використання засобів наочності у процесі вивчення курсу «Природознавство». 5. Особливості методики використання натуральних засобів наочності. 6. Особливості методики використання образотворчих засобів наочності. 7. Особливості методики використання аудіовізуальних засобів наочності. 8. Особливості методики використання моделей як засобів наочності. 9. Зміст та організація дослідницької діяльності молодших школярів у курсі "Природознавство". 10. Методи та прийоми ознайомлення з природою у початкових класах. 11. Суть бесіди як методу навчання. 12. Розповідь як метод навчання та її види. 13. Особливості методики проведення спостереження. Види спостережень. 14. Особливості методики проведення дослідів під час вивчення курсу «Природознавство». 15. Особливості методики проведення практичної роботи. 16. Типи і структура уроків курсу «Природознавство». Вимоги до уроку як основної форми навчально-виховного процесу. 17. Комбінований урок. Макроструктура комбінованого уроку з природознавства. Мікроструктуру уроку. Визначення в кожному конкретному випадку. 18. Дидактична мета і структура уроку-екскурсії. 19. Особливості методики проведення предметного уроку. 20. Позаурочна і позакласна робота з природознавства. 21. Засоби активізації пізнавальної діяльності в процесі вивчення природознавства. 22. Використання усної народної творчості у курсі "Природознавство". 23. Ознайомлення з обрядами, як складової екологічного виховання молодших школярів. 24. Формування спостережливості у молодших школярів засобами усної народної творчості. 25. Розвиток просторових уявлень та спостережливості у молодших

- школярів.
26. Формування конкретних та образних уявлень природничого світогляду в учнів початкових класів.
27. Організація спостережень за рівнем пізнавальної самостійності молодших школярів.
28. Методика спостережень за формою організації діяльності молодших школярів.
29. Методика спостережень за тривалістю виконання у курсі "Природознавство".
- 26
30. Міжпредметні зв'язки при вивченні курсу природознавства у початкових класах.
31. Особливості використання дидактичної гри на етапі закріплення вивченого матеріалу на уроці природознавства.
32. Гуманістичне виховання молодших школярів засобами природи.
33. Організація пошукової діяльності молодших школярів на уроках природознавства.
34. Використання дослідницького методу в навчанні молодших школярів.
35. Структурно-логічні схеми як засіб формування природничих понять у молодших школярів.
36. Розвиток екологічної освіти молодших школярів у курсі "Природознавство".
37. Виховання добродійного ставлення до природи молодших школярів.
38. Екологічне виховання молодших школярів засобами народних традицій.
39. Система позашкільних закладів еколого-натуралістичного спрямування в Україні.
40. Взаємозв'язки між загальними компонентами змісту освіти.
41. Характеристики структури компонентів особливості та умови їх формування у процесі навчання.
42. Загальна характеристика учіння.
43. Характеристика самоуправління вчителя власною педагогічною діяльністю.
44. Педагогічні цілі і зміст курсу природознавства у початкових класах.
45. Методика формування природознавчих уявлень.
46. Методика формування природознавчих понять.
47. Суть поняття як форми знань.
48. Система понять в навчальному предметі.
49. Методика формування умінь у процесі навчання природознавства.
50. Суть понять: "уміння", "навичка".
51. У чому полягають особливості первинних і вторинних умінь.